

ÖZEL SAYI: 39

HECE

ISSN 1301-210X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:24 SAYI:277 OCAK 2020

AKİF İNAN

ÖZEL SAYISI

A STAR ALLIANCE MEMBER

YENİ UÇUŞ NOKTAMIZ: XI'AN

dünyanın en fazla ülkesine uçan
havayolu ile keşfet

TURKISH AIRLINES

çin

HECE

ISSN 1301- 1 X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:24 SAYI:277 OCAK 2020

ÖZEL SAYI: 39

AKİF İNAN ÖZEL SAYISI

HECE ÖZEL SAYILARI

- 1- Türk Öykücülüğü / 2- Türk Şiiri / 3- Ahmet Hamdi Tanpınar / 4- Türk Romanı /
- 5- Diriliş ve Sezai Karakoç / 6- Eleştiri / 7- Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil /
- 8- Hayat, Edebiyat, Siyaset / 9- Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek /
- 10- Çocuk Edebiyatı / 11- Hareket ve Nurettin Topçu / 12- Mektup /13- Nâzım Hikmet /
- 14- Cahit Zarifoğlu / 15- Mehmed Âkif Ersoy /16- Modernizmden Postmodernizme /
- 17- Yahya Kemal Beyatlı / 18- Şehirlerin Dili / 19- Cemil Meriç / 20- Yerlilik /
- 21- Rasim Özdenören / 22- Gezi / 23- Kemal Tahir / 24- Medeniyet /
- 25- Muhammed İkbâl / 26- İslâm Medeniyeti / 27- Orhan Kemal / 28- Batı Medeniyeti /
- 29- Peyami Safa / 30- Günlük / 31-Aliya İzzetbegoviç / 32- Dijital/Sayısal Kültür /
- 33- Ahmet Haşim / 34- Afrika / 35- Sabahattin Ali/ 36- Türk Edebiyatında Polemikler
- 37- Hikâyenin Türkçe Sesi Ömer Seyfettin / 38- Karl Marx

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ

ISSN 1301-210X

(Her ayın birinde yayımlanır)

YIL: 24 SAYI: 277

Ocak 2020

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd.Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ömer Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni

Rasim Özdenören

Yayın Kurulu

Âtuf Bedir, Cafer Haydar, Faruk Uysal, Hayriye Ünal, İbrahim Demirci

Özel Sayı Editörü:

Faruk Uysal

Yönetim Yeri

Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim

Tel: (312) 419 69 13 Fax: (312) 419 69 14

P.K. 79 Yenişehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Teknik Hazırlık: Hece (Cemile Gül)

Kapak: www.sarakusta.com.tr

Baskı: www.dumat.com.tr

2020 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 250 ₺.

Kurumlar İçin: 649 ₺.

Hece+Heceöykü: 350 ₺.

(2020 Yılı Dergi Aboneliğine 2020 Özel Sayıları dâhildir)

Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.12.2019

İÇİNDEKİLER

Rasim Özdenören/ Akif İnan'ı Anarken	5
Faruk Uysal/ Sunuş	11
BİRİNCİ BÖLÜM: BİYOGRAFİ - ANI	
Duran Boz/ Çorak Toprakta Akan Irmak: Mehmet Akif İnan	19
Faruk Uysal/ Zübeyir Yetik ile Akif İnan Üzerine	44
Şükrü Karatepe/ Akif İnan: Cesaret ve Zarafetin Portresi	55
Beşir Atalay/ Güzel Bir Dost ve Can Bir Ağabeyle Anılar	63
Ali Haydar Haksal/ Maraş'ta Aruzla Şiir Yazan Urfalı Bir Genç	69
M. Ragıp Karcı/ Mehmet Akif İnan'la Türk Ocağı Yılları	76
İsmail Kılıoğlu/ Vakfedilen Hayat, Damıtılan Şiir	80
İbrahim Demirci/ Birkaç İşaret	95
Ali Mithat İnan/ Ağabeyim Mehmet Akif İnan: "Çağın Soylusu"	97
Ahmet İnan/ Ağabeyim Akif İnan	105
Faruk Uysal/ Abdulkadir Rızvanoğlu ile Akif İnan Üzerine	107
Turan Karataş/ Mehmet Akif İnan'a Mektup	114
Oturum: Urfalı Akif İnan/ Faruk Uysal, Yusuf Demirkol, Mahmut Karakaş, Hüseyin K. Baykuş	119
Mehmet Atilla Maraş/ Mehmet Akif İnan'la Anılarım	126
Cumali Ünalı Hasannebioğlu/ Mehmet Akif İnan Niçin Müslümandı?	132
Mehmet Aycı/ Akif Bey	136
Hüseyin Kemal Baykuş/ Yaşayan Akif İnan	138
Mahmut Karakaş/ Mehmet Akif İnan'ın Sufiliği	148
Ayşe Hicret Karakaya/ Örnek Bir Dava Adamı: Mehmet Akif İnan	151
İKİNCİ BÖLÜM: ŞİİRİ	
Hicabi Kırlangıç/ Akif İnan Şiiri ve Geleneğin Geleceği	155
Abdullah Harmancı/ Gelenekten Kaçarken Moderne Tutul-a-mamak!	160
Hakan Soydaş/ Edebiyatta Yerlilik ve Yerli Şiirin Poetikası	163
Halef Nas/ M. Akif İnan'ın Şiir Poetiğine Yansıyan Gelenek Duyarlılığı	189
İbrahim Halil Çelik/ Şiiriyle Eylemini Senkronize Edebilmiş Bir Şair	201
İrfan Çevik/ Şairin Mirası	209
Ahmet Turan / Akif İnan'ın Kayıp Şiiri	213
İbrahim Baz / Bilinmeyen Bir Şiir: Akif İnan'ın Dervişlik Beyanı	215
Mehmet Kurtoğlu/ Çağa Karşı Geleneği Kuşanan Şair (Akif İnan'ın Şiirinin Kültürel Arka Planı)	220
Mehmet Sarmuş/ Akif İnan'ın Şiirinde Aşk	232
Nuray Alper/ Akif İnan Şiirlerinde Çağ, Direniş ve Savaşım	246
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: DÜŞÜNCE DÜNYASI VE YAZARLIĞI	
Necmettin Turinay/ Akif İnan Üzerinden Yerlilik Kavramının Doğuşu ve Mahiyeti	253
Atasoy Müftüoğlu/ Yeni Bir Dile ve Bilince Öncülük Etmek	264
Nazif Gürdoğan/ Seküler Çağa Karşı Edebiyatın Zırhına Bürünmek	266
Ramazan Kaplan/ <i>Edebiyat ve Medeniyet Üzerine</i> 'de	
Türk Edebiyatının Kaynakları, Yerlilik ve Millilik	269
D. Mehmet Doğan/ Mehmet Akif İnan, 20 Yıl Sonra...	284
Yılmaz Daşcıoğlu/ Mehmet Akif İnan'ın Düzyazılarındaki	
Ana Meseleler ve İfade Ediş Tarzı Üzerine Notlar	293
Oğuz Düzgün/ Ortadoğuya Bizce Bakmanın İmkânı: Mehmet Akif İnan Örneği	300
Âtîf Bedir/ Edebiyat ve Medeniyet Derken	313
Osman Özbahçe/ Mükemmel Karışım	317
Yusuf Turan Günaydın/ Portre Gölgeleleri (M. Akif İnan'ın Portre Yazıları)	332

Ali Necip Erdoğan/ Akif İnan'ın Medeniyet Kavramı	338
Yunus Emre Altuntaş/ M. Akif İnan'ın Medeniyet Anlayışında <i>Büyük Doğu, Diriliş, Edebiyat ve Maveria Aşamalarının Tahlili</i>	343
Şaban Abak/ Bir Diriliş Aydını Olarak Akif İnan	366
Zekai Karakaya/ Ekranda Bir Hatip: Akif İnan	370

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: MEKTUPLAR

Necip Fazıl'dan	377
Sezai Karakoç'tan	381
Nuri Pakdil'den	387
Erdem Bayazıt'tan	403
Rasim Özdenören'den	404
Ergesh Uchqun'dan	408
Akif İnan'dan	409

BEŞİNCİ BÖLÜM: EĞİTİMCİLİĞİ

Arif Ay/ Öğretmenim M. Akif İnan	415
Hıdır Yıldırım/ Mehmet Akif İnan'ın Eğitime İlişkin Görüşleri	418
Arif Altunbaş/ Bir Medeniyet Savaşçısı Olarak Öğretmen Mehmet Akif İnan	435
Metin Selçuk/ Hocam Mehmet Akif İnan	440
İbrahim Eryiğit/ Akif İnan'ın Eğitimciliğinin Sanatına Yansımaları	444
Yusuf Aktürk/ Gülümseyen Bir Öğretmen: Mehmet Akif İnan	451
Ali Bal/ Medeniyet Kurucu Bir Öğretmen: Mehmet Akif İnan	455
Mehmet Sait Uluçay/ Bir Eğitimci Olarak Akif İnan	460

ALTINCI BÖLÜM: SENDİKACILIĞI

Oturum: Sendikacı Akif İnan/ Faruk Uysal, Rasim Özdenören, İbrahim Halil Çelik, Salim Uslu, Hüseyin Tanrıverdi, Ahmet Gündoğdu	465
Ali Yalçın/ Bir Sendikacı Olarak Akif İnan	488
Hıdır Yıldırım/ Mehmet Akif İnan'ın Sendikacılık Anlayışı	494
Ahmet Fidan/ Mehmet Akif İnan'ın Eğitimci Vasfı ve Sendikacılığı	506

YEDİNCİ BÖLÜM: SORUŞTURMA

Şaban Sağlık/ "Yerli Düşünce"den "Büyük Doğu"ya "İnan ve Aksiyon"la "Hicret" Eden Mütefekkir: M. Akif İnan	515
Âlim Kahraman/ Kırk Yıl Önceydi	524
Mehmet Atilla Maraş/ Mehmet Akif İnan'ın Şiiri ve Şiir Anlayışı	526
M. Fatih Uğurlu/ Bendeki Akif İnan	528
Ali K. Metin/ Akif İnan Şiiri	531
Hüseyin Atlansoy/ Akif İnan	533
Mehmet Duman/ Akif İnan'ın Şiiri, Edebî Kişiliği ve Sendikacılığı	534
Şakir Kurtulmuş/ Örnek Bir Dava Adamı: Akif İnan	538
Mustafa Uçurum/ Şiiri Vicdanının Sesi Olan Şair	543
Yusuf Beyazıt/ Akif Abi	546
Selim Erdoğan/ Akif İnan: Çilesine Âşık Dava Adamı	548
Hüseyin Akın/ Akif İnan'ın Şiiri ve Sendikacılığı	551

SEKİZİNCİ BÖLÜM: KAYNAKÇA

Leyla Arsal/ Mehmet Akif İnan Müstearları	559
Yusuf Turan Günaydın/ M. Akif İnan Bibliyografyası	575

DOKUZUNCU BÖLÜM: ALBÜM

609

Rasim Özdenören

AKİF İNAN'I ANARKEN

2020 Ocak ayı Akif İnan'ın ölümünün 20. yıldönümü...

Edebiyat sosyolojisinin öngördüğü bir kurala göre ölümünden sonraki 10 yılda bir yazar hâlâ hatırlanıyorsa o yazar hep hatırlanacak demektir... Bu belirlemeye göre Akif İnan da ölümsüzler kervanının öncesiz sonrasız zaman akışının yolcuları arasında yerini almış bulunuyor.

Şairdi... Az yazdı... Ne yazdığının bilincindeydi... Tam da Yahya Kemal'in belirlediği *kökü mazide olan ati* tanımının içinde bir yer tuttu. Çağının sesini şiirinin özgü kalıbıyla terennüm etti.

Akif İnan'la tanışıklığımız ve giderek dostluğa evrilen irtibatımızın kökeni lise yıllarına kadar geriye gider.

Akif İnan Urfa Lisesinde öğretmenlerinden biriyle takışarak hocasına karşı sınırını aşan muamelede bulunmuş. Akabinde 1957-58 ders yılında Maraş Lisesine kayıt yaptırmış. Ben o tarihte lise üçüncü sınıfa devam ediyorum. Akif'se ikizim Alaeddin'le ikinci sınıfta...

Alaeddin Akif'i bana şöyle tanıttı: "Bizim sınıfa Urfa'dan, aruzla şiir yazan bir arkadaş geldi". Durum bizim için şaşırtıcı ve yeni bir olaydı. Bizim aruzla ilgimiz sadece edebiyat derslerimizde öğrendiğimizle sınırlıydı.

Aruzla yazan bir akranımız olması bizim için şaşkınlık yaratacak bir olaydı. Çünkü aruza yüzlerce yıl geride kalmış, dönemi aşılmış gözleriyle bakıyoruz. Biz günümüzün edebiyatını izliyoruz. O sırada Orhan Veli bile aşılma aşamasında... İkinci Yeni şiir tartışmaları hararetle devam ediyor... Biz onlarla yakın temas halindeyken aruzla yazan bir genç adamın bizi yadırgatması doğaldı. Bu nedenle başlangıçta ona ilgi duyduğumu söyleyemem. Sonradan öğreniyoruz ki o da bizi yadırgıyormuş. Sonraları: "Ben Maraş'a geldiğimde edebiyatta ve siyasette kararlarını vermiş biriydim." cümlesini zaman zaman tekrarlamıştır. Biz ise edebiyatta da siyasette de arayış halindeydik. En azından kendi şahsım adına bunu rahatlıkla ifade edebilirim.

O ders yılının yaz tatilinde Akif, Şeref Turhan'ın matbaasında Nuri Pakdil ile karşılaşır. Şeref Turhan Nuri Pakdil'in akranı, o günün yetenekli şairlerinden...

O sırada Hukuk Fakültesine devam eden Pakdil yaz tatili nedeniyle Maraş'a gelmiş. Bunu işiten ve onu tanıyan yakınlarından biri, çocuğu-

nu Nuri Pakdil'e göndererek onun hangi kitapları okuması gerektiğini öğrenmesini istiyor. Nuri Pakdil de Nurullah Ataç başta olmak üzere o günün aktüel ünlü şairlerinin, yazarlarının, dergilerin isimlerini teker teker saymaya başlıyor. Akif de aynı mekânda... Nuri Pakdil'in sözü bittikten sonra o kendine mahsus, ağır tonlu sesiyle: "Ustaz" diyor -öyle hitap ederdi, "ustaz", derdi- "biraz da Necip Fazıl'ı söyleseniz, biraz da Serdengeçti'den bahsetseniz, *Sebilürreşad*'ı tavsiye etseniz olmaz mı?" Nuri Pakdil de diyor ki: "İlkin bunları okusun sonra onları okur". Akif itiraz ediyor: "Hayır, bunları önce okusun, senin söylediklerini daha sonra okusun yahut ikisini birlikte okusun". Neticede beraber okumada mutabık kalıyorlar. Akif'in tavsiye ettiği kitaplarla beraber çocuğu gönderiyorlar.

Bizim Maraş'taki arkadaş çevremiz, Erdem Bayazıt, Cahit Zarifoğlu, Alaeddin ve diğer arkadaşlar Nuri ağabeyin yanında fazla konuşmazdık. Onu dinlemeyi tercih ederdik. Onunla aramızda ağabey kardeş ilişkisi geliştiği gibi, onun çıkardığı Hamle Dergisi dolayımında onu üstat olarak görüyorduk. Akif ise onunla bu bağlamda bir geçmiş yaşamadığı için rahat davranırdı. Bu rahatlığı ömür boyu sürdürdü. Nitekim sonraki yıllarımızda onunla ilişkimizin dostluğa dönüştüğü dönemlerde bile, Pakdil'le bizim ilişkimiz mesafeli konumunu sürdürdü.

Akif'in şiir birikimini ilk kez bana Ahmet Haşim'den okuduğu şiirlerle keşfettim. Haşim'in bütün şiirlerini neredeyse ezbere okuyabiliyordu. Ayrıca Divan edebiyatının belli başlı şairlerinden birçok şiir hafızasında yer alıyordu.

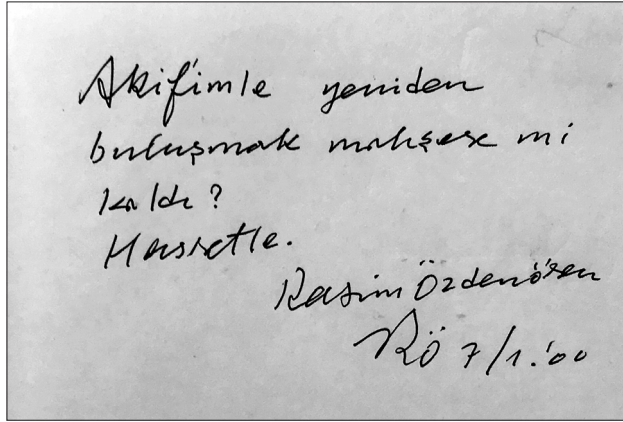
Son yıllarında, henüz hastalığı ortaya çıkmadan önce, bir çiftliğe çekilip, o çiftlikte ömrünü geçirmek istediğini söylerdi. Derdi ki: "Birkaç keçimiz, ineğimiz olsa onların etiyile sütüyle beslensek, sebzemizi meyvemizi kendimiz ekip biçsek ne kadar güzel olur." Seyahatlerimiz esnasında rastladığı, uygun gördüğü yerleri bana gösterir: "Bak Rasim şu karşı tarlayı görüyor musun?" "Evet görüyorum..." "Orada ne kadar güzel bir çiftlik kurulabilir. İşte şuraya şöyle ev yapılır, şuraya ahır yaparız" kabilinden hayalleri vardı. Bu hayali maalesef gerçekleşmedi.

Akif hep yazı yazmak ister, projelerini anlatır, şöyle şöyle yazılar yazmak istiyorum, şöyle şöyle şiir projelerim var diyordu. Onlardan biri de gene benim ona teklif ettiğim bir projeydi. Leyla ile Mecnun birçok defalar yazılmış, Divan edebiyatından günümüze kadar... Gerek modern şairler gerek divan şairlerinin dile getirdikleri bir mesnevi. Ama Yusuf ile Züleyha mesnevisi modern tarzda yazılmamış, Akif'e onu teklif etmiştim. Akif de çalışmaya başladığını söylüyordu. Ölümünden sonra aramalara

rağmen o beyitler ortaya çıkmadı. Yazıldı da kayıp mı oldu, yoksa hafızasında kayıtlıydı da kâğıtlara mı geçmedi? Orası meçhul kaldı. Yazmaya titizlenirdi, bunu biliyoruz.

Ankara'da birkaç defa okul değiştirdi. En son fen lisesinde öğretmenliğe başlamıştı. Lisenin öğretmenlere tahsisli lojmanları varmış. Akif lojmana taşınırsa ulaşımdaki kısıt dolayısıyla Ankara merkeze her zaman inemeyeceği için kendini yazısına vereceğini düşünüyordu. Orada kendisini her ziyaret ettiğimde proje nasıl gidiyor, diye sorardım. O da: "Kaçmaktan kovalamaya vakit bulamıyoruz" derdi. O sırada okulun bahçesini düzenlemeye, balkonunda çiçek yetiştirmeye başlamıştı. Bahçedeki ağaçları çiçekleri gösterip "bunlar benim eserim" diyordu.

Akif karizmatik bir kişiliği sahipti. Gölgesi ağır biriydi. Hima-yeci bir tavrı vardı. İyi bir hatip sayılırdı. Kibar ama aynı zamanda mütehakkimdi. Mütehakkimdi fakat hiçbir zaman nobranlığa kaçmazdı. En öfkeli sözlelerini bile kemal-i nezaketle ifade etmesini bilirdi.

Akif İnan için açılan taziye defterinden.

Şair yanı kadar hareket (eylemci) yanı da zikre değer. Kendine sınırlar koymasaydı bir siyaset adamı olarak temayüz etmesi işten değildi. Asal eğitimi edebiyat olmakla birlikte siyasete yatkındı. 1960'lı yıllarda yaptığı Türk Ocağı Merkez Müdürlüğü dolayısıyla ülkenin çoğu politikacısıyla, sanatçısıyla ilişkiler kurmuş, onlarla olan ilişkilerini hep sürdürmüştür. Ancak bu ilişkileri pratik hayatta kendi siyasi amacı doğrultusunda kullanmayı aklından geçirmemiştir.

Her zaman yazmaktan çok yaşamaktan yana çıkmıştır. Yazmak, acaba ona bir kaçış olarak mı görünüyordu? Yazmak, eğer ona hayattan kaçmak, hayatın dışına çıkmak olarak görünüyorsa, belki de bu yüzden, yazmaya hep titiz ya da mesafeli davranmıştır diyebilirim. Hayatını yazmaya, okumaya adayacak biçimde hayaller kurmaktan kendini men etmese de, fiiliyatta yazmaya, görüldüğü kadar istekli olmamıştır. Belki bu yüzden, yazı yazmaya başladığında, onu bir an önce bitirmek için gayret ederdi. Ve bir yazıya başlamayı son ana değin ertelerdi.

Edebiyat ve aslında bütün sanatlar örtbas etme işidir. Bir söz sanatı olarak Akif İnan'ın şiiri de, doğal olarak bu genellemenin içinde yer alıyor. Akif'in şiiri de, her has şiirde olduğu gibi, kendini hemen ve doğrudan ele vermez. Okuyucu birden neyle karşılaştığını bilemez. Şiire ad olarak konulmuş olan kelime bile aslında o şiiri açıklamak için değil, sanki örtbas etmek için seçilmiş gibidir.

Özellikle *Tenha Sözler*'deki şiirlerin hemen tamamı bir sevgiliye hitap ettiğini düşündürüyor. Ancak sevgilinin kimliğini belirlemeye sıra geldiğinde, orada aynı belirlememizin işe yaramadığını fark ediyoruz. Onlara aşk şiiri derken belki yanılmıyoruz, ama bu aşkın dünyalık mı, yoksa tasavvufî bir yöneliş mi olduğunu tespit etmek her zaman mümkün olmuyor.

Muhatap, dünyalık bir sevgili olabileceği gibi, şiirlerin ortak izleğinin tasavvuf neşveli olduğunu dikkate alarak onun bir yol gösterici (mürşit) olduğunu ileri sürmemiz de mümkün hâle gelir.

Özetle bu şiirlerin toplamına (*Hicret*, artı, *Tenha Sözler*) *Aşkın Kitabı* dense yeridir.

Şiirlerin kendini ele vermemesi, gizlemesi, birden çok anlamları içermesi nedeniyle aynı zamanda anlamlarının kapalı bulunması bakımından onlara *mahcup şiirler* denebileceğini düşünüyorum.

Bu şiirler (genel olarak) iki katmanlıdır: görünen (zahiri) anlam ve dipte kalan (gizli) anlam...

Şiirlerin edası geleneksel ve mülayimdir. Erdem Bayazıt'ın yer yer çığlıklar atan nidalı ifadelerine rastlanmaz onda...

Şiirlerde öylesine yoğun bir işçilik göze batar ki onlara *akıl ve mantık şiirleri* bile denebilir. Onun az yazması belki de işçiliğe bu denli önem vermesiyle açıklanabilir. Her iki kitabında (*Hicret*: 22, *Tenha Sözler*:33) toplam 55 şiir yer alıyor.

Temaları: zaman, ölüm, aşk, tasavvuf, büyük insanlar (Hz. Peygamber, Hz. Ali, Baba...), günümüz veya günlük yaşantı, şehirler (İstanbul, Urfa, Kudüs)... Fakat asıl ağırlık aşk ve özellikle tasavvufî aşk temalarında yoğunlaşıyor. *Hicret*'te dünyevi aşk tasavvufa dönüştürülürken, *Tenha Sözler*'de tasavvufî aşk dünyeviliğe irca ediliyor...

Burada, Akif'in, şiirini oluştururken karşılaştığı bir güçlüğü altını çizmemiz gerekiyor. Şöyle ki, Akif, bir yandan geleneğe özgü biçim özelliklerini bozmama, bu özelliklere riayet etme kaygısı taşırken, bir yandan da içerikte yeniliğe yer vermek istiyordu. Bu iki öge bir şiirde mezcedilemezse, ortaya ya basit bir taklit yahut acemi bir özentî çıkma muhatarası ile karşılaşılır. Nitekim bu muhatarayı göğüsleyemeden yazılmış ve özen-

ti derekesinden çıkamamış örnekler az değildir.

Alaeddin Özdenören, Akif'in şiiriyle Cahit Zarifoğlu'nun şiirini *Şiirin Geçitleri* kitabının çeşitli yerlerinde karşılaştırır. Bu karşılaştırmalar bir yerde ifadesini şöyle bulur:

"Akif İnan'ın kendi sesini (bu eşsiz sesi) nasıl bir iç serüveninden sonra arayıp bulduğunu bilmiyorum. (...) Kendi sesini bulabilmesi için, çetin bir şiir çilesi çektiğine kuşku yok./Akif'in şiirlerinde Türkçe mekik gibi dokunur, işlenir. O değişik bir ses, yenilik, okşayış, öpüş ve sarsıntıdır. Bunun içindir ki şiirimizde benzersiz bir yer işgal eder. Cahit de öyle. (...) İkisi de uçsuz bucaksızdır. Cahit incecik bir bükülüş ve kabarış. Akif'se köpürüştür. Cahit yağmur altında kalan yapraklar altında bir dökülüş, Akif'se fırtınalara göğüs geren bir içe dönüş. Cahit dışındaki doğayı törpüler, içine alır. Akif'se içindeki doğayı törpüler, dışa vurur./ Akif vurgucudur; Wagner'in müziği gibi, uçurum gibi derinlercesine. En olmayacak ince bir sesle (belki de sessiz) başlar şiire, ama aşama aşama sesini yükseltir, doruk noktasına ulaşır; öyle ki artık daha öteye gidilemez Cahit lekesiz bir gölge gibidir; öfkesini kolay kolay açığa vurmaz, ama direnir, kolunu sevgilisinin boynundan asla ayırmaz: 'Aşkımınla boyun boyuna bir ejderhayım' der."

Bu ilgi çekici, ufuk açıcı, bu şairler üzerindeki düşüncelerimizi geliştirici karşılaştırmalar kitap boyunca devam eder. Ve şu satırlarla noktalanır:

"Her iki şair de aşkı kendilerini büyüğe, bütüne, kemale erdirecek biçimde yaşamıştır. Ruhlarını aşk ocağında olgunlaştırmışlar ve ruhlarının ebediyete doğru yaptığı geniş hamlede onu da beraberinde götürmüşlerdir. Her ikisi de aklın gülünç ve sıkışık hesaplarından, teorilerin, görüşlerin dar kalıplarından uzak yaşamışlardır. Bu uzaklık onların hem hayatında, hem şiirlerinde derin bir boyut olarak vardır."

Bizse bu satırları, aynı derin boyuta, Akif'in ve Cahit'in yer aldığı aşk'ın aşkın boyutunda bizzat Alaeddin Özdenören'in de yer aldığını hatırlatarak birbiriyle yakın kişisel ilişkisi olan dört yakın arkadaşın aşkı nasıl terennüm ettiğini karşılaştırarak sözümüzü bitirelim:

Cahit'te tensel aşk başattır; Erdem'de reel aşk yüceltilmiş, neredeyse bir ideoloji hâline getirilmiştir; Alaeddin'de gündelik rutin aşk lirik bir senfoni oluşturur. Akif dünyevi aşkı terennüm etmekten âdeta mahcuptur. Bazı şiirlerinde aşk yerine "ilgi" kelimesini tercih ettiği bile olur.

Şiirlerine yansıyan bu tutum onların yaşantısındaki gerçekliği de temsil eder.

SUNUŞ

“Dava” kavramı öncelikle bir iddiaya işaret eder. Dava adamlığı ise o iddiaya adanmışlığı gerektirir. Dava adamının ne parası, ne malı mülkü, ne makamı, ne eşi, ne çocukları vardır. Belki varlık olarak bunlar olabilir, ama dava adamı bunları davası için gerektiğinde feda edebilir. Buna yaşamı da dahildir. Bu bakımdan denebilir ki dava adamının sadece davası vardır.

Söz konusu İslam olunca, dava, bastırılmaya çalışılan, çokluk unutturulmak istenen, ihmal edilen bir “iddia”nın yeniden vurgulanmasıdır. Bazen de üzeri örtülmüş, mahzenlere kilitlemiş bir mananın yeniden parlatılmasıdır. İslam, mevcut düşünüş biçimini, hayat tarzını reddetmiş ve bir “meydan okuma” şeklinde ortaya çıkmıştır. Bir iddia taşımıştır. Bu iddia, sevgi, kardeşlik, dayanışma, kurtuluş, ölümsüzlük ya da mutluluk gibi kavramlarla da ifade edilebilir. Ama bu iddianın içinde bu dünyaya ait hiçbir ödül yer almaz. Sağ ele güneşi, sol ele ayı verseler dahi.

Onun için dava adamlarının sadece davası vardır. Örneğin Mehmed Âkif Ersoy’un sadece davası vardır. Seyyid Kutub’un, Mâlik el-Şahbâz’ın (Malcolm X), Aliya İzzetbegoviç’in sadece davası vardır. Necip Fazıl Kısakürek’in, Sezai Karakoç’un, Nuri Pakdil’in sadece davası vardır.

Mehmet Akif İnan da işte bu silsileden bir dava adamıdır.

Ben Akif İnan’ı 1970’li yılların ortasında tanıdım. Öğrencileri Arif Altunbaş ve rahmetli Alaeddin Özgür vasıtasıyla. Bazı akşamlar Seyranbağları Ballıbaşa Sokaktaki evine gider sohbetini dinledik. Neler konuştuk unuttum. Ayrıntı denilebilecek bir sahne aklımda kalmış, onu nakletmek istiyorum: O zamanlar en meşhur sigara filtreli Samsun’du. Akif hoca sigarayı kartonla alır, onları kalorifer peteğinin üzerinde kurutturdu. O odadan dışarı çıkınca biz ceplerimize birer paket sigara atardık. Daha sonra müsaade isteyip ayrılırken birer paket de kendisi verirdi.

Bir grup arkadaş *Kıyam* adında aylık bir edebiyat dergisi çıkarmıştık. Alaeddin Özgür’le birlikte derginin ilk sayısını takdim etmek için evine gittiğimizde, dergiyi öpüp alınaya götürmüştü.

Mavera’yı ve *Mavera* kadrosunu onun vasıtasıyla tanıdım.

O, esasen bir sūfî idi. Sūfî pek çok şeye sahip olduğu hâlde, sahip olduğu şeylerin kendisine sahip olmasına izin vermeyen kimsedir. Tasavvufi literatürde nefsinden fâni ve Hak ile bâki olan demektir. Akif İnan da esasen dünyadan fani ve davası ile var olan bir kişidir. Ancak o kırk yaşına

geldiğinde, bu mizaca bir de bizzat dervişlik hırkasını giydirdi. Yakınlığımız arttıkça ben de onun yolunu seçtim. Akif İnan artık benim için örnek bir şahsiyet olmanın yanı sıra bir ağabey, bir dost, bir hocaydı. Beraber ibadet ettiğimiz, sözleri, yazdıkları ve davranışları bana rehber olan bir üstat.

Nikâh şahidim oldu. Evlenme törenim onun himayesinde gerçekleşti. Eşimle birlikte evinin konduğu olmaya başladım. Böyle bir yakınlıkla tanıdım Akif İnan'ı.

Ömer Faruk Ergezen, 6 Ocak 2020 Akif İnan'ın vefatının yirminci yıl dönümü, bu münasebetle bir özel sayı hazırlamayı düşünüyoruz, sayının editörlüğünü üstlenir misin, diye teklifte bulunduğu zaman, biraz durakladım. O benim Akif İnan'a olan yakınlığımı bilmiyordu. Dolayısıyla duraklamamı muhtemelen bir düşünme faslı olarak değerlendirdi. Benimse hafızamda artık küllenmeye yüz tutmuş bir hatıra canlandı. Gazete yazılarının toplanarak kitaplaştırılmasının söz konusu olduğu bir ortamda, Akif İnan, buna vakti olmadığını söylemiş ve eliyle beni işaret ederek, bu işi yapacak bir kişi var o da tembel çıktı, şeklinde bir sitemde bulunmuştu. Her ne kadar artık kendisi aramızda olmasa da bu özel sayı editörlüğünü üstlenerek o siteminin gereğini yerine getirme imkânı doğmuştu benim için. Bir vefa borcunun ifası...

İlk olarak Urfa'ya gitmek, Akif İnan'ın mezarını ziyaretle işe başlamak istedim. Urfa'da iken sosyal medyada "Urfa'da Akif İnan'ın izlerini sürmek" diye bir paylaşımında bulundum. Bu paylaşımına Almanya'dan Alaattin Diker, "Burada edebiyat ve akademi çevrelerinde de böyle bir gelenek var. Bir yazar veya düşünür üzerine yazı yazılacağı zaman, önce, varsa onun müzesi, doğduğu ev, yaşadığı sokak veya mahalle ziyaret ediliyor." diye katıldı. Daha sonra da Alaattin Diker, Karl Marx'ın doğduğu Trier kentine bir seyahat yaparak, Hece'nin *Karl Marx Özel Sayısı* için iki güzel yazı yazdı. Ben Almanya'daki bu gelenekten habersiz olarak, biraz hafızamdaki hatıraları canlandırmak, biraz Akif İnan'a dair bir şeyler bulmak ve biraz da konuya konsantre olmak için, Nisan ayında Urfa'ya gittim. Urfa'yı gezip görmek isteyenlere tavsiyem; zaman olarak Nisan ayını seçmeleri. Eski şehir merkeziyle, Ulucami'siyle, müzesiyle, Balıklıgöl'üyle, Harran'ıyla, Göbekli Tepe'siyle Urfa, Nisan'da başka güzel.

Urfa'da ilkin Eyyüp Azlal ve Mehmet Sarmış hocalarla buluştuk. Mehmet Sarmış'ın *Adanmış Hayat: Mehmet Akif İnan* adıyla Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından yayımlanan bir kitabı var. Sarmış hoca, elinde bulunan Akif İnan arşivinin bir kopyasını da bana verdi. Kendisine teşekkür ediyorum. Akif İnan'ın kardeşi Ahmet İnan ve damadı Hayati Cenan İnan ile görüştüm. Ahmet İnan'ın da yönlendirmesiyle Akif İnan'ın

mahalle ve okul arkadaşları Abdulkadir Rızvanoğlu, Mahmut Karakaş ve Yusuf Demirkol ile tanıştım. Onlarla söyleşi yaptım. Burada, üstat Yusuf Demirkol'a gösterdiği misafirperverlik için teşekkür etme ihtiyacı duyuyorum. Akif İnan'ın mezarını ziyaret ettim, doğduğu mahalleyi gezdim, okuduğu ilkokula ve liseye gittim. Hüseyin K. Baykuş ve Mikdad Lamih Çelik, Urfa seyahatim boyunca işlerini güçlerini bırakarak bana rehberlik yaptılar, kendilerine teşekkür ediyorum.

Urfa'dan ayrılırken Abdulkadir Rızvanoğlu'nun "Akif, Urfa'dan çıktı ve Urfa'ya bir armağan olarak döndü." sözü, kulaklarımda hep çınladı durdu. Rızvanoğlu'nun bu sözü, Üstat Necip Fazıl'ın "Akif Urfalı değil, Urfa Akiflidir" sözüyle ne çok örtüşüyordu!

Akif İnan bir dava adamı, ama aynı zamanda bir Urfalı, bir şair, bir yazar, bir öğretmen, bir sûfî, bir sendikacı. Dolayısıyla hazırlanacak özel sayının onun bütün yönlerini, bütün özelliklerini kapsaması gerekiyor. Hece Yayın Kurulu olarak bir toplantı yaptık. Onun bütün bu yönlerini yansıtabilecek şekilde, kimlerin hangi konularda yazı yazabileceğini, söyleşi ve oturum yapılacak kişileri ve konuları belirlemeye çalıştık. Yaklaşık yetmiş kişilik bir liste oluştu. Bu kişilere telefon ederek ya da bizzat görüşerek ulaşmaya çalıştım. Ulaşamadıklarım oldu, özür ve mazeret beyan edenler oldu. Ama çalışmamızdan haberdar olup da ben de katılabilir miyim diyenler de oldu.

Akif İnan'ın hayatta iken yayımlanan dört kitabı var. Bunlardan Edebiyat Dergisi Yayınları arasından çıkan *Edebiyat ve Medeniyet Üzerine* (1972) ile Akabe Yayınlarından çıkan *Din ve Uygarlık*'taki (1985) isim M. Akif İnan, yine Edebiyat Dergisi Yayınları arasından çıkan *Hicret* (1974) ile Yedi İklim Yayınları tarafından basılan *Tenha Sözler*'deki (1991) isim Akif İnan'dır. Aynı şekilde bazı resmî belgelerde ismi Mehmet Akif İnan, bazı belgelerde M. Akif İnan ve bazı belgelerde de Akif İnan olarak geçmektedir. Dolayısıyla Hece Yayın Kurulunda özel sayının isminin ne olacağı gündeme geldi. Rasim Özdenören "Akif İnan Özel Sayısı" olmalı dedi. Hazırın tarafından bu kabul gördü.

Daha sonra Akif İnan'ın bir yaş küçük kardeşi Ali Mithat İnan'la konuştum. Ali Mithat İnan, ağabeyinin tam isminin Mehmet Akif İnan olduğunu, ancak millî şairimiz Mehmed Âkif'e olan saygısından dolayı ağabeyinin kendisi ismini Akif olarak, bazen de M. Akif olarak ifade ettiğini belirtti. "Farklı resmî kayıtlara farklı intikal etmiş olabilir ama Urfa'da Akif olarak bilinir. Ben kendisi ile aynı sınıflarda okudum, arkadaşlarımız ona Akif diye hitap ederlerdi. Dergiye, "Akif İnan Özel Sayısı" demeniz daha uygun düşer" diyerek, Rasim Özdenören ile aynı görüşü dile getirdi.

Özel sayı hazırlıklarından olarak Rasim Özdenören, İbrahim Halil Çelik, Salim Uslu, Hüseyin Tanrıverdi, Ahmet Gündoğdu ile birlikte Akif İnan'ın sendikacılığını konuşmak üzere bir oturum yaptık.

Rasim Özdenören, Zübeyir Yetik'le bir söyleşi yapılmasını önermişti. Aradım buldum Zübeyir Yetik'i. Akçakoca'daydı. İbrahim Halil Çelik ve Muhsin Mete ile atlayıp arabaya mavi ile yeşilin birbirine karıştığı, bakır kalmayı başarabilmiş sahil kasabalarımızdan biri olan Akçakoca'ya gittik. Güzel bir seyahat, güzel bir söyleşi yaptık.

Bu arada, Akif İnan'ın iki torunundan biri, dedesi ve anneannesi gibi öğretmen olan, henüz 29 yaşındaki Büşra İnan, Ankara'da geçirdiği bir trafik kazası sonucu vefat etti. Her ölüm erken ölümdür ama bu çok erken oldu. Yunus Emre'nin deyişiyle, "gök ekini biçmiş gibi".

Çalışmaları yürütürken Akif İnan'a yazılmış bazı mektuplar, Akif İnan'ın yazdığı ve yine Akif İnan'a yazılan posta kartları geçti elime. Bunları okuduğumda, Akif İnan'ın bir dava, yazın ve düşünce adamı olarak mensubiyet bağlarına işaret eden güçlü ipuçları taşıdıklarını gördüm. Bunların edebiyat tarihine mal edilebilmesi için bu özel sayıda yer almasının gerektiğine inandım. *Hece*'nin yayın kurulu da bu düşüncemi olumlu karşılayınca, "Mektuplar" başlıklı ayrı bir bölüm oluşturdum. Akif İnan'ın en çok mektup aldığı kişi, "mektuplarım her yere serptiğim tohumlardır" diyen Nuri Pakdil. Pakdil'in Akif İnan'a hitaben yazılmış 15 mektubunu tespit ettim. Konuya ilgi duyanlar için belirtme gereği duyuyorum, bu rakama, Nuri Pakdil'in *Mektuplar I* adlı kitabında yer alan Akif İnan'a hitaben yazdığı 4 mektup dahil değildir. Bu vesile ile ellerindeki mektupları okurun bilgisine sunma cömertliği gösteren Zekai Karakaya, Mehmet Sait Uluçay ve Necip Evlice'ye teşekkür ediyorum.

Ömer Faruk Ergezen, derginin sonuna bir fotoğraf albümü koymayı teklif etti. Rasim Özdenören bütün cömertliği ile fotoğraf albümlerini bana açtı. Mehmet Sait Uluçay elindeki fotoğrafları verdi, D. Mehmet Doğan, Mehmet Sarmış ve Necip Evlice'nin vermiş olduğu dijital kopyalardan yararlandım, benim kendi albümümden de birkaç fotoğraf çıktı ve Memur-Sen Konfederasyonu, arşivindeki bütün fotoğrafları benimle paylaştı. Sonuçta Akif İnan'ı bütün yönleriyle kapsayan bir albüm oluşturmaya çalıştık.

Yazının başında Akif İnan'ı bir dava adamı olarak takdim ettim. Bunda kesinlikle bir abartı olmadığını düşünüyorum. Nitekim bu özel sayıda yer alan birçok yazar da benim görüşümü teyit ediyor. Ancak bu tabirin artık büyüsunü yitirdiğini de belirtmek gerekiyor. Akif İnan'ın şiir ve yazılarında şikâyetçi olduğu, eleştirdiği akıl, bilimle birlikte toplum yaşamında belirleyici bir konuma geldi. Bunun sonucu olarak uzmanlık

alanları âdeta “mitoz bölünme” ile çoğaldı. Uzmanlık, insanın en öznel, en tutkulu uğraşısı olan sanata dahi müdahale edebilmektedir.

Akif İnan “şair-i maderzat” (anadan doğma şair) diye bir kavram kullanır. Örneğin Cahit Zarifoğlu’nu bu şekilde tanımlar. Ancak postmodern zamanlarda uzmanlık alanlarının namütenahi çoğalmasıyla birlikte emek, yeteneğin önüne geçmiştir. “Misyon düşüncesi”, aynı şekilde, modern zamanlarda kalmıştır. Misyon düşüncesinden boşalan yeri “hazcılık” (hedonizm) doldurdu. En uygun ve en doğru davranış biçimi sürekli haz verene yönelmek oldu. Dolayısıyla ülkülere ve ütopyalara olan inançlar zayıfladı. Yaşamda olmayan misyon düşüncesinin postmodern zamanların sanatında da gereği yoktur artık. Postmodern dönemde sanat, tıpkı politika gibi, popülizm üzerine inşa edilmektedir. Geçmiş yıkmaya ve özgün olma tezine karşı, farklı çağ ve üsluplardan seçme ve devşirme, yani “eklektizm” söz konusudur.

Diyebiliriz ki içinden geçmekte olduğumuz bu postmodern zamanlar, düşüncede, siyasette ve sanatta büyük şahsiyetlerin ortaya çıkmasına geçit vermemektedir. Bu, ülkemize özgü değil, İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan global bir durum. Hatta ülkemizdeki etkisi nispeten yeni hissedilen bir olgu. Bu nedenle Akif İnan’ı, kimliği sadece davasından oluşmuş insanların son örneklerinden biri olarak gördüğümü de üzülerek belirtme gereği duyuyorum.

Bu arada çıplak hakikat bir kez daha kendini gösterdi: Nuri Pakdil’i de Akif İnan’ın yanına uğurladık. Bir şiirinde şöyle söyler Akif İnan: *Ve ölüm konduğum olduğu zaman/ Duyduğum vicdanın ayak sesidir.* Şimdi bu yanda bize, yapabilirsek, vicdanımızın ayak seslerini dinlemek kaldı.

Nuri Pakdil, Hamamönü’nde Mehmed Âkif Ersoy Müze Evi’nin bahçesine defnedildi. Hemen yakınında bulunan Mehmet Akif İnan Vakfı da taziye yeri olarak kullanıldı. Mehmet Akif İnan Vakfı, Akif İnan’ın kurucusu olduğu Memur-Sen’e ait bir kuruluş. Akif İnan’ın edebiyat çevresinden kimi dostları –bu gruba kendimi de dâhil ediyorum– onun sendikacılık faaliyetlerine katılmasını yadırgamışlardı. Öyle ya, bir şairin, yazarın oturup şiirini, yazısını yazması gerekirdi. Hem sendikacılık gibi faaliyetler, yorucu ve yıpratıcıydı. Fakat Rasim Özdenören gibi yakın dostları Akif İnan’ın eylemci yönünün hep farkındaydılar. Nitekim “Sendikacı Akif İnan” oturumunda Rasim Özdenören, Akif İnan’ın yakın dostları olarak, onun sendikacılığı konusunda aralarında mutabakat hasil olduğunu belirtir. Hatta yakın arkadaş grubu, sendikacılığı Akif’ten daha iyi yapabilecek ikinci bir kişiyi bulmanın zor olduğunu değerlendirirler. Zaman, Rasim Özdenören ve yakın dostlarını haklı çıkarır. Akif İnan öyle